



**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої
пам'яті Василя Пилиповича Маслова
«Актуальні проблеми
цивільного, житлового та сімейного законодавства»
25 лютого 2011 р.**

**м. Харків
2011 р.**

правовідносин. У таких правовідносинах домінує охоронна функція

Проаналізуємо зміст та мету охоронних правовідносин у контексті визнання корпоративного конфлікту у якості їх різновиду. По-перше, до змісту охоронних правовідносин відносяться – правові норми, правові обмеження і активні обов'язки осіб, які є учасниками корпоративних правовідносин. По-друге, метою охоронних правовідносин є забезпечення охорони регулятивних правовідносин.

Що ж ми маємо під час корпоративного конфлікту? По-перше, стосовно його змісту: 1) у якості прикладу правової заборони можна навести норму Закону України "Про акціонерні товариства", якою встановлюється обов'язок акціонера не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства (ст. 29); 2) правові обмеження – змістом такого обмеження є недопущення на виплату дивідендів, що передбачено ст. 31 Закону України "Про акціонерні товариства"; 3) активні обов'язки осіб – утримуватися від порушення прав і охоронюваних законом інтересів інших учасників корпоративної організації. По-друге, стосовно мети корпоративного конфлікту як різновиду охоронного правовідношення можемо зауважити, що нею є вирішення конфліктної ситуації у рамках правового поля із нанесенням найменшої шкоди сторонам корпоративного конфлікту. З цією метою крім юрисдикційної форми захисту прав активно обговорюється можливість застосування різних досудових способів вирішення спору (наприклад, медіація), що покликано на забезпечення охорони корпоративних правовідносин.

Питання про роль охоронних правовідносин вперше у загальній теорії права було поставлене Н. Г. Александровим [6, с.91], проте необхідно визнати, що до цих пір відповідна група правовідносин недостатньо досліджена і особливо це яскраво виражено в окремих галузях права, у тому числі й цивільному праві.

Список використаної літератури: 1. Степанов П. В. Корпоративные отношения в коммерческих организациях как составная часть предмета гражданского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 : МГУ им. М. В. Ломоносова. М., 1999. – 28с. 2. Явич Л.С. Общая теория права. - Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1976. - 286 с. 3. Жорнокуй Ю.М. Поняття та правова природа категорії "корпоративний конфлікт" у структурі приватноправових відносин // Підприємництво, господарство і право. - 2008.- № 6. - С. 3-16. 4. Цивільне право України : підручник : У 2 т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатесвої, В.Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Т.1. – 480с.

5. Цивільне право України : курс лекцій : У 6-ти томах. Т. 1. Вид. 2-ге доп. / Р.Б. Шишка (кер. авт. кол.), О.Л. Зайцев, С.О. Мічурін, Р.Б. Шишки та В.А. Кройтора. – Харків : Еспада, 2004. – 660 с. 6. Александров Н. Г. Законность и правоотношения в советском обществе. – М. : Госюриздат, 1955. – 175с.

Зеліско А.В.
канд. юрид. наук, доц. кафедри цивільного права
Юридичного інституту Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ЛЕГАЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Економіко-правові трансформаційні процеси в Україні вимагають кардинального перегляду норм чинного законодавства, зміни його системи та концептуальних положень. У зв'язку із прагненням України приєднатися до Європейського Співтовариства особливої ваги набуває необхідність приведення вітчизняного законодавства у відповідність до світових вимог.

Серед юридичних осіб приватного права, правовий статус яких потребує приведення у відповідність до законодавства ЄС, особливу увагу слід звернути на кооперативи, оскільки регулювання їх діяльності на сьогодні відбувається неоднозначно і ґрунтується на підходах, властивих ще радянському законодавству. В той же час необхідність існування таких видів юридичних осіб підкреслюється в актах Європейського Союзу.

Цивільний кодекс України запровадив нову доктрину поділу юридичних осіб приватного права на підприємницькі та непідприємницькі товариства, вказавши, що виробничі кооперативи належать до перших, а споживчі – до других. В той же час, інші нормативно-правові акти вказаного нововведення не дотримуються, оскільки Господарський кодекс України, Закони України «Про кооперацію», «Про споживчу кооперацію» не містять положень стосовно належності споживчих кооперативів до непідприємницьких товариств та особливого порядку розподілу їх доходів.

Аналіз положень ЦК України дозволяє стверджувати про дещо умовний характер поділу товариств на підприємницькі і



непідприємницькі. І справді, ст. 85 ЦК України визначає підприємницькі товариства як такі, що не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Водночас, ст. 85 ЦК України передбачає можливість для підприємницьких товариств здійснювати поряд із основною діяльністю підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню. Отже, підприємницькі товариства можуть отримувати прибуток в результаті своєї діяльності, однак механізм використання цього прибутку у законодавстві не прописано. З огляду на вказане розглянута доктрина поділу товариств видається дещо незавершеною.

Слід зауважити, що подібна ситуація характерна і для законодавства Російської Федерації, так як положення ЦК цієї держави встановлюють поділ організацій на комерційні і некомерційні. Російські цивілісти неодноразово наголошували на недосконалості такого поділу. Зокрема, І. В. Дойніков зазначає, що поділ юридичних осіб на комерційні і некомерційні організації в господарському обігу є фіктивним, так як некомерційні організації активно займаються підприємницькою діяльністю.

Повертаючись до вітчизняного законодавства, слід підкреслити, що особливий «умовності» набуває поділ товариств на підприємницькі і непідприємницькі стосовно кооперативів, так як останні володіють рядом ознак, що не дозволяють органічно «вписати» їх у розглянуту доктрину. Виробничі кооперативи не можна однозначно ідентифікувати як «класичну» конструкцію підприємницького товариства. Перешкодою для цього є такі притаманні для виробничих кооперативів конститутивні ознаки, як: залежність отримання частини прибутку від особистої трудової участі, а не від розміру паю; наявність неподільного фонду, яким кооператив не може розпоряджатися і у випадку його ліквідації передає його іншій кооперативній організації.

Досліджуючи правовий статус споживчих кооперативів, можна зробити висновок, що вони не відповідають в повній мірі визначенню непідприємницького товариства в якості такого, яке не має на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Зокрема, ст. 26 Закону України «Про кооперацію» передбачає право членів кооперативу на кооперативні виплати та виплати на пай.

Законодавство зарубіжних держав містить дещо інші концептуальні підходи стосовно поділу товариств на підприємницькі

та непідприємницькі. В законодавстві Німеччини передбачено право кооперативу на розподіл прибутку між членами, однак може бути встановлено, що прибуток не розподіляється між членами та спрямовується в передбачені законом накопичення.

Не застосовує доктрину поділу кооперативів на підприємницькі і непідприємницькі також законодавство Європейського Союзу. Відповідно до ст. 66, 67 Регламенту Ради ЄС про статут Європейського кооперативного товариства передбачається можливість виплати членам кооперативу частини його доходу пропорційно обсягам їхньої торгівлі з європейським кооперативним товариством чи послуг, яких вони йому надали. Питання, пов'язані із спрямуванням отриманого від діяльності кооперативу доходу, вирішуються статутом кооперативу (можуть переноситися на наступні періоди, спрямовуватися у спеціальні фонди, частково розподілятися між членами кооперативу).

На основі наведеного вище необхідно вказати на доцільність застосування принципу диспозитивності стосовно порядку розподілу прибутку кооперативу, який передбачає можливість врегулювати у статуті питання, пов'язані з тим, чи буде розподілятися прибуток кооперативу між його членами, чи спрямовуватиметься на реалізацію мети, задля якої такий кооператив було створено.

Акценти при визначенні особливостей правової природи кооперативних товариств слід робити не на підприємницькій чи непідприємницькій їх сутності, а на такій конститутивній ознаці кооперативів, як створення їх з метою задоволення інтересів та потреб членів кооперативу. Така ознака відповідає принципам Міжнародного кооперативного альянсу, і саме на ній базується концепція правового регулювання особливостей статусу кооперативів у законодавстві високорозвинених зарубіжних країн.